

Afghánistán: Země kvetoucího máku

Afghánský prezident Hamid Karzái označil boj proti obchodu s drogami za svou prioritu. Afghánistán je největším světovým vývozcem opia, základní suroviny pro výrobu heroínu.

Návrh na boj proti drogám, podporovaný vládou Spojených států, se má zaměřit proti pěstování máku na nejnižší úrovni, což znamená, že postihne pěstitele. Takový postup je však značně kontroverzní, alespoň podle humanitárních organizací, jež tvrdí, že zkomplikuje život drobným farmářům, ale drogové bosse nikterak nezasáhne.

Více než třicet mezinárodních a místních organizací kritizuje protidrogový plán vedený Spojenými státy. V dopise americké ministryni zahraničí Condoleeze Riceové ocenily americký zájem o řešení problému, ale zároveň upozorňují na riziko destabilizace země kvůli pravděpodobnému dopadu na farmáře. Nežádoucím výsledkem plánu by mohlo být to, že miliony Afghánců se obrátí proti své vládě.

Represe postihne nejchudší

Organizace jako CARE, Mercy Corps a Oxfam se snaží přesvědčit Washington, aby zaměřil protidrogový program raději na alternativní způsoby výdělku. „Nejsme ani tak proti zákazu pěstování, jako proti jeho vedlejším vlivům. Souhlasíme s tím, aby letos k částečnému omezení došlo, ale pokud bude snižování produkce hlavním způsobem boje, v Afghánistánu to bude mít negativní dopad na nejchudší lidi. Zemědělci jsou



V Afghánistánu je mák výnosnější než jiné plodiny a zároveň odolnější vůči nepříznivému počasí.

snadný cíl, ale boj by se měl zaměřit spíše proti zpracovatelům a dealerům, kteří s opiem obchodují,“ říká Paul Barker, ředitel afghánské divize CARE. Uvedené organizace si myslí, že je nutné odhalit identitu drogových bossů a prostředky investovat na budování právního systému, který by umožnil

zatkout je i s jejich politickými ochránci.

Po spojenecké invazi a pádu Tálibánu nabralo pěstování máku na obrátkách. Nelegální obchod s drogami tvoří momentálně až šedesát procent hrubého domácího produktu. Podle odhadů se loni počet rodin pěstujících mák pohyboval okolo 350 000.

Podle odborníků pěstují Afghánci mák hlavně proto, že je výnosnější než jiné plodiny a zároveň odolnější vůči nepříznivému počasí. Podle OSN přitom hlavní hrozbou není návrat Tálibánu, ale právě produkce drog.

V lednu letošního roku proto vyhlásil prezident Hamid Karzái producentům drog válku.

Na financování protidrogových projektů se podílí převážně Spojené státy, jež do nich hodlají v letošním roce investovat 780 milionů dolarů. Na pomoc malým farmářům a pěstování alternativních plodin je však z této sumy vymezena jen malá část, která se má navíc přerozdělit pouze v několika provinciích.

Paul Barker přitom upozorňuje, že mák se v zemi pěstuje všude. „Tato nová americká iniciativa financování alternativního zemědělství je zaměřena jen na několik oblastí. Má se ale pěstuje v každé ze třiceti čtyř provincií. Dali bychom přednost celonárodnímu programu, který nabízí reálné alternativy všem chudým afghánským farmářům. Rozhodně ale nesmí fungovat jako pobídka, aby vedle pěstování máku zemědělci těžili ještě z alternativních programů.“

Budou-li farmáři nuceni okamžitě opustit své stávající živobytí, mohlo by je to podle mezinárodních organizací donutit k prodeji půdy či dokonce vlastních dětí.

Podle Barkera by se měl program soustředit spíše na postižené zkorumpovaných místních zastupitelů a ozbrojených skupin zapojených do nekalého obchodu. „Ocenili bychom výraznější zájem o postižené a výše postavených osob, zaměřený na zrušení opiových laboratoří a zprostředkování alternativního živobytí chudým farmářům. Dokud pro zemědělce nebude nalezena vhodná alternativa, pro tuto zemi to bude znamenat jen tolik, že chudí lidé budou ještě chudší.“

Golnaz Esfandiari
redaktorka newsroomu

Rádía Svobodná Evropa/Rádía Svoboda

Časovaná bomba

Ve Střední Asii je virem HIV nakaženo asi 32 000 osob ve věku 15 až 49 let. V Uzbekistánu tvoří skoro třetinu nakažených ženy. Mnohé z nich se žijí jako prostitutky. Šíření viru HIV prostřednictvím nejstaršího řemesla je v nejlidnatějším státě regionu závažným problémem.

Třicetiletá prostitutka odmítá sdělit své jméno. Ze je HIV pozitivní, zjistila asi před dvěma lety. Neví, od koho se nakazila, ale říká, že viníť může jenom sebe: „Byla jsem s klienty, kteří nechťeli používat kondom, protože byli opilí.“ Žena je přesvědčena o tom, že se nakazila právě od jednoho z nich. „Začala jsem se prodávat, abych po rozvodu uživila svého desetiletého syna,“ říká.

Když zjistila, že je HIV pozitivní, s prostitutkou skončila. Tim ale ztratila veškeré příjmy a kvůli stigmatu, které lidé nakažení virem HIV v Uzbekistánu mají, s ní rodina odmítá jakýkoliv kontakt. Nejhorší ale podle ní je, vyrovnat se s pocitem, že umírá. Na udržení podloměného zdraví užívá vitamíny a léky. Vzhledem k jejich vysoké ceně bude ale nucena léčbu přerušit.

Podle odhadů je v Uzbekistánu nakaženo virem HIV jedenáct tisíc osob. Podle oficiálních údajů představují dvacet procent z nich prostitutky. Nejstarší řemeslo v zemi kvete od té doby, co se Uzbekistán stal nezávislým státem, tedy více než deset let. Mnozí tento jev dávají do souvislosti s vysokou nezaměstnaností, postihující především ženy.

Coby nejlidnatější země v regionu a tranzitní místo kamionů z Turecka a Íránu, má Uzbekistán více prostitutek než kterýkoliv sousední stát, a tím pádem zde existuje i větší riziko vypuknutí epidemie AIDS.

Propagovat bezpečný sex v Uzbekistánu je složitá záležitost. Balení kondomů po třech stojí v přepočtu jeden dolar, což si může v zemi, kde průměrný měsíční plat činí patnáct dolarů, dovořit málokdo.

Z prostitutek terénní pracovníci

Washingtonská organizace Population Service International (PSI) pracuje s nakaženými HIV/AIDS ve všech státech Střední Asie, s výjimkou Turkmenistánu. Artur Niyazov – ředitel uzbeké pobočky PSI – říká, že náplní organizace je propagace bezpečného sexu a užívání kondomů mezi mladými lidmi.

PSI prodává kondomy za nižší ceny, a to

hlavně v oblastech, kde jsou prostituce a drogy mezi mladými značně rozšířené. „Naše terénní pracovníce se pohybují přímo v terénu - na ulicích, dálnicích a v bytech. Spolupracují s ženami, zvanými mama rozy, jež shánějí prostitutkám klienty,“ vysvětluje Niyazov.

Vzhledem k tomu, že některé ze sociálních pracovníček pracovaly dříve jako mama rozy, je spolupráce výborná. „Šedesát procent našich pracovníček v terénu jsou bývalé prostitutky,“ říká Niyazov. PSI prodává balení kondomů po třech kusích za dvě stě dvacet uzbekých somů – v porovnání s běžnou cenou skoro třikrát levněji - a zároveň se snaží ženy ke koupi motivovat.

„Když si prostitutka koupí deset balení, má nárok na vyšetření zdarma,“ říká šéf PSI Niyazov. V Uzbekistánu je gynekologické vyšetření dost komplikované. Pokud je u ženy diagnostikována pohlavní přenosná choroba, je po registraci odeslána na povinnou léčbu do centra pro pohlavní nemoci.

Proto se ženy snaží tyto nemoci spíše skrývat. „My jim nabízíme možnost anonymních testů v přátelském prostředí. Sami kliniku vybereme a lékaře zaplatíme,“ říká Niyazov.

Místnosti důvěry

Podle oficiálních vyjádření se s epidemií AIDS snaží bojovat i vláda. „Uzbekistán v roce 1999 schválil zákon o prevenci infekce HIV, který osoby diagnostikované HIV/AIDS chrání a zajišťuje jim bezplatnou zdravotní péči,“ říká Bakhtiyor Madaminov, zástupce ředitele AIDS centra při ministerstvu zdravotnictví. V rámci zákona ministerstvo zdravotnictví v několika regionech otevřelo střediska pro pacienty s AIDS a také takzvané místnosti důvěry, jejichž hlavním úkolem je distribuce sterilních stříkaček, kondomů a chemických látek pro dezinfekci použitých jehel mezi drogově závislými.

Do boje proti nemoci se zapojila také řada nevládních organizací. Jednou z nich je Ishnch va hayot, neboli Důvěra a život, která pořádá speciální kurzy pro osoby postižené virem HIV či nemocí AIDS.

„Množství našich psychologů, právníků a zdravotních poradců je HIV pozitivních,“ říká Sergei Pyatayev z organizace Ishnch va hayot. Podle něj je to jeden ze způsobů, jak bojovat proti stigmatizaci těch, kteří s touto smrtící chorobou musí žít.

Gulnoza Saidazimová
redaktorka uzbeké redakce

Rádía Svobodná Evropa/Rádía Svoboda

Emdade AIDS: Prolomit tabu

Perské slovo emdade znamená česky pomoc. Emdade AIDS je jedna z mála internetových stránek v perštině věnovaná problematice AIDS.

Cílem stránky (www.aids-ir.org) je zvýšit povědomí o problematice HIV/AIDS mezi mladými lidmi a rizikovými skupinami. Stránka spuštěná v říjnu loňského roku si našla mnoho příznivců nejen v Íránu. Hlavní důraz klade na jedinou efektivní obranu proti šíření AIDS, totiž na prevenci.

Průzkum publikovaný minulý rok v Íránu

lil proto, že íránská diaspora je obrovská a mladí lidé potřebují informace ve svém rodném jazyce. Navíc mají k internetu větší důvěru, protože jim umožňuje zůstat v anonymitě. Dává jim možnost mluvit naprosto otevřeně,“ říká Mehdi Malek.

Podle odborníků jsou mladí lidé obzvláště zranitelní, protože mnozí z nich praktikují rizikový sex, užívají drogy a nemají informace o prevenci. Podle údajů OSN je na celém světě virem HIV nakaženo deset milionů lidí ve věku od 15 do 24 let. Polovinu všech nově nakažených tvoří mládež. Podle stejného zdroje je například osmdesát procent infikovaných HIV ve Střední Asii mladších třiceti let.



Padesátiletý pacient s AIDS v jedné teheránské nemocnici. Se ženou se rozvedl, jeden syn je ve vězení, druhý v armádě. Říká, že na světě mu zbývají již jen dvě radosti - lizátka a cigarety.

odhalil, že mnoho teheránských středoškolačků neví, jakým způsobem se člověk může nakazit virem HIV. Téměř třetina studentů uvedla, že nebezpečné je v tomto ohledu bodnutí hmyzu, návštěva plaveckého bazénu nebo veřejné toalety.

Mehdi Malek Mohammadi, zakladatel Emdade AIDS a postgraduální student v Rakousku, se rozhodl spustit server poté, co zjistil, jak málo informací o HIV/AIDS je dostupných v perštině. „Snažíme se mládeži poskytovat informace. Internet jsme zvo-

vedle obecných informací o HIV/AIDS lze na Emdade AIDS najít články o prevenci, sexuální výchově a HIV testech. Server rovněž obsahuje poradnu, kde autoři odpovídají na dotazy čtenářů. Tato rubrika se zaměřuje na široké spektrum témat, od kondomů až po homosexualitu, a kromě zpravidla obsahuje i statistické údaje. Rada persky mluvících odborníků žijících ve Spojených státech a Kanadě poskytuje návštěvníkům Emdade AIDS poradenství zdarma.

Podle Mehdiho navštěvují zmíněné stránky uživatelé z celého světa. „Do konce minulého roku měl server 1,5 milionu návštěv; za první čtyři měsíce roku 2005 již více než milion. Nejvíce uživatelů je z Íránu. Privítali bychom víc návštěvníků z Afghánistánu a Tádžikistánu, ale bohužel neumíme tyto příchody monitorovat.“

Jak dodává, většina dotazů zaslanych na server se týká možnosti přenosu viru a způsobu ochrany. „Zajímavé je podle mě to, že dostáváme mnoho dotazů s homosexuální tematikou,“ říká Mehdi.

Podle dostupných informací je v Íránu většina případů nakažení virem HIV spjata s nitrožilním užíváním drog, které je na vzestupu hlavně mezi mladými muži. Statistiky varují, že počet nakažených prostřednictvím nechráněného sexu rovněž narůstá. Mehdi je toho názoru, že mladí Íránci se nenechávají testovat ze strachu, že skončí na okraji společnosti. Myslí si, že zdravotnická zařízení nepracují diskretně.

„Pokud lidé zvažují testování v Íránu, ptají se, jestli bude jejich identita chráněna, nebo jestli se jejich jméno někde objeví. Takových dotazů dostáváme hodně,“ říká Mehdi.

Oficiálně je v Íránu registrováno deset tisíc případů HIV. Odborníci se ale obávají, že skutečný počet nakažených může být až čtyřnásobný. Mnoho íránských vládních představitelů poslední dobou sice hovoří o problematice AIDS otevřeněji, většina pozorovatelů se však shoduje na tom, že tato nemoc, stejně jako vše ostatní spjaté s tématem sexu, zůstává v konzervativním státě nadále tabu.

Golnaz Esfandiari,
redaktorka newsroomu

Rádía Svobodná Evropa/Rádía Svoboda.

HIV/AIDS: Globální výzva, globální zodpovědnost.

Fotografie Jana Šibíka a holandského fotografa Geerta van Kesterena ukazují život lidí s onemocněním AIDS v ukrajinské Oděse a v Zambii. Součástí výstavy bude promítání dokumentárních filmů o AIDS natočených v rámci projektu Steps for the Future.

Výstava potrvá od 28. dubna do 8. května v Langhans Galerii (Vodičkova 37, Praha 1).

VSTUP VOLNÝ

GENERALNÍ PARTNER



HLAVNÍ PARTNER



Festival promluví ženským hlasem



FOTO: LUDOMÍR KOTEK

Zukra (30) bydlí s manželem a dětmi na vesnici nedaleko tádzické metropole Dušanbe.

Ve většině islámských zemí je rodina základní stavební jednotkou celé společnosti. K takovým zemím patří bezesporu i Afghánistán. Instituce manželství je nejen explicitně doporučována náboženstvím, je též podporována kulturními, společenskými a v neposlední řadě i ekonomickými podmínkami v zemi.

Již prorok Mohamed manželství všem mužům a ženám nařídil. Z kulturního hlediska jsou sociální vztahy v afghánské společnosti založeny striktně na segregaci mužů a žen a manželství je jedinou přijatelnou platformou jejich vztahů. Ekonomicky vzato je žena ve většině případů nezaměstnaná, a tudíž úplně závislá na manželovi, otci či bratřích. Společenské a hlavně politické dění v zemi je zcela v rukou mužů, proto je pro ženu obtížné ocitnout se v situaci bez mužské „ochrany“.

Z tohoto důvodu je manželství nejpřijatelnějším stavem jak pro muže, tak pro ženy. Zatímco u mužů není věk k ženění přesně definován, u dívek se má za to, že vdavky je třeba uskutečnit už v ranném věku puberty, maximálně však do pětadvaceti let. S každým dalším rokem totiž hodnota ženy klesá. Zmíněnou praxi lze pozorovat u mnoha rodin, jež překotně vdávají své dcery v útlém věku.

Děti zvyšují společenské postavení

Dalším kulturním a společensko-ekonomickým faktorem, určujícím postavení dnešní afghánské ženy, je očekávání, že porodí mnoho dětí. Vdaná žena s mnoha dětmi stojí na společenském žebříčku nejvýše.

Afghánská společnost není zdaleka homogenní. Ekonomické a kulturní postavení ženy se liší na základě regionálních, etnických a životních podmínek. Veliký rozdíl panuje mezi městy a venkovem. Všeobecně je ale možno říci, že právě vdané ženy s malými dětmi se musí s životem potýkat nejméně, a to jak po stránce společenské, tak po stránce psychologické a fyzické.

Afghánci žijí převážně v široce rozvětvených rodinách, kde ženy sdílejí domácnost s příbuznými svého manžela. To platí dokonce i pro hlavní město Kábul. Od dobré nevěsty se očekává, že osloví matku svého manžela ode všech domácích prací, tedy že bude pro celou rodinu vařit, uklízet a hlavně bude poslouchat nejen svého manžela, ale i nově nabyté příbuzné. Porodí také spoustu dětí, hlavně synů, bude se o ně příkladně starat a manželovi splní každé jeho přání. Nejmenovaný manžel, jehož žena – pacientka v afghánské nemocnici – si stěžovala na gynekologické potíže způsobené množstvím porodů, řekl afghánskému vysí-

lání Svobodné Evropy: „Co jsou to čtyři děti? Pořádná žena jich má mít aspoň sedm nebo osm!“

Otcové chtějí syny

Vdaná žena, která nemůže mít děti, je odsuzována a ponižována. Lékařskou pomoc v mnoha případech tyto ženy vůbec nevyhledávají, a když ano, tak vyšetření absolvují pouze ony.

Ilustruje to případ ženy, již se nedařilo otěhotnět, ačkoliv všechny její testy byly negativní. Všeobecně se mělo za to, že problém tkví nejspíš v manželovi. On ale návštěvu lékaře odmítl a místo toho se znovu oženil. Jeho druhá žena také neotěhotněla. Dnes žijí obě se svými druhými manžely a svorně odsuzují jeho sobectví.

Když jde o zachování rodu, hlavně o preferenci syna při očekávání potomka, dokonce i vzdělání mužů jednáji na základě velice tradičního myšlení. Tuto realitu vykresluje příběh právničky z Afghánistánu. Když porodila třetí dceru, její muž – rovněž právník – se tak rozčilil, že ji odmítl navštívit v porodnici a celý další týden s ní vůbec nepromluvil.

Pod takovým tlakem rodí ženy další a další potomky, přestože ve většině případů nemají dostatek finančních prostředků ani fyzických sil se o ně přiměřeným způsobem postarat. Jak je vidět v dokumentárním filmu Afghánci nejlirtní, mladé maminky, kterým ještě nebylo ani šestnáct let, když se vdaly, nemohou mít znalosti ani zkušenosti s péčí o dítě. Navíc jsou samy často sužovány různými zdravotními problémy.

Qesmat znamená přijmout svůj osud

Nejvyšší novorozenecká úmrtnost (6 500 úmrtí na 100 000 novorozenců) má své kořeny v kombinaci výše uvedených faktorů. V důsledku nedostatku zdravotnických zařízení na venkově pak nevyhnutelně dochází k četným lidským tragediím.

Ve struktuře afghánské společnosti není místo pro svobodnou ženu, která se rozhodne žít sama. Ženy jsou jednoduše přinuceny být pouze dcerami, sestrami, manželkami nebo matkami. V roli mladých matek nebo manželek musí vyhovět mnoha požadavkům, týkajících se oblasti fyzické, společenské, ekonomické i sexuální.

Kromě toho se od afghánské ženy očekává trpělivost a smíření s „qesmat“, tedy se vším, co jí přinese osud. Přestože v Afghánistánu má žena ústavou zaručenou možnost rozvodu podle islámského práva, dominantní kulturní a tradiční normy, jimiž se společnost stále řídí, jsou jasně shrnuty v lidovém rčení, podle kterého žena opouští dům v bílém oděvu dvakrát: poprvé odchází z otcovského domu v bílém svatebním šatu, podruhé ji odnášejí z manželova domu v bílém rubáši do hrobu.

Sharifa Sharif
redaktorka afghánské redakce
Rádia Svobodná Evropa/Rádia Svoboda

Krvavá čest

Hatun Surucuová vyrostla v Německu. V patnácti letech ji rodiča poslala zpět do Turecka provdat se za bratrance. Po dvou letech neúspěšného manželství se Hatun rozvedla a vrátila do Německa. Ve chvíli, kdy čekala v Berlíně na autobus, ji někdo střelil do hlavy. Podezřelí z vraždy jsou její tři bratři.

Takové příběhy se odehrávají především v zemích, kde kulturní tradice nabádá ženy k poslušnosti. Pokud se dívka zamiluje do chlapce, ale rodiče jsou proti, nebo odmítá dohodnutý snátek či požádá o rozvod, obviní ji příbuzní z pošpinění dobrého jména rodiny. A dobré jméno je nade vše! Nezbyvá než „nehodnou“ zabít.

Ríká se tomu „vraždy na ochranu cti“. Dochází k nim v mnoha koutech světa, od Brazílie přes Bangladéš až po Egypt, Pákistán či Ugandu. A představují stále závažnější problém i v Evropě.

Je to problém celé komunity

„Veřejnost je v šoku,“ říká Rahel Volzová, členka Terre des Femmes, německé organizace na ochranu práv žen. „Navíc to není první případ. Naprosto šokující na tom ale je, že několik chlapců řeklo ve škole svým učitelům, že s vraždou Hatun souhlasí.“

Za posledních pár měsíců je to jen v Berlíně

ně pátý případ vraždy turecké ženy, na níž se měli podílet rodinní příslušníci. Tyto případy rozvířily debatu o integraci přistěhovalců do německé společnosti. A také vyvolaly vlnu hněvu. Minulý rok začátkem září pochodovaly Berlínem na protest proti tomuto násilí stovky lidí. Podle nich německé úřady danou problematiku přehlížejí, aby se vyhnuly nařčení z nerespektování kulturních tradic přistěhovalců.

Protestující požadovali například větší ochranu žen. Jsou přesvědčeni, že tolerance kulturních odlišností musí mít své meze. „Lidé začínají chápat, že to není izolovaný problém jedné osoby, ale týká se celé komunity přistěhovalců,“ vysvětluje Rahel.

Švédský případ

Švédsko má podobný problém. Jeho katalyzátorem se stala vražda Fadime Sahindalové před třemi lety. Kurdskou teenagerku zastřelil její vlastní otec proto, že chodila se Švédem. Arezo Mohamadiová pracuje pro stockholmskou organizaci založenou na památku Fadiminy smrti. „Než Fadime zemřela, vědělo se, že takový problém existuje, ale nikdo netušil, že může skončit vraždou,“ říká Arezo. „Po její smrti si lidé uvědomují, o co jde. Tato dívka mohla být moje spolužačka nebo kolegyně. Díky jejímu případu se lidé o celou záležitost začali zajímat. Nejdůležitější je, že se probudily úřady. Musely něco udělat, musely reagovat, musely vzít věc vážně.“

„Prodlali mě za 2000 dolarů. To byla má cena. Už jsem se nikdy neměla vrátit. Prodlali

Moldávie: Ráj překupníků

Podle odhadů byly do zahraničí zavlčeny desetitisíce moldavských žen. Většina obětí pochází z venkova, kde jsou ženy kvůli chudobě a nezájmu veřejnosti pro překupníky snadnou kořistí.



FOTO: CENTRUM PRO PŘEVENCÍ OCHRANOVÁNÍ ŽEN, LIDMIA, MOLDAVIE

Jeden z bossů moldavského překupnického gangu při zatýkání v lednu 2005.

„Prodlali mě za 2000 dolarů. To byla má cena. Už jsem se nikdy neměla vrátit. Prodlali

mě navždy,“ říká Alina. Drobná třidvacetiletá dívka se narodila na vesnici ve střední Moldávii. Přes léto si chtěla vydělat peníze jako servírka v Turecku a po návratu pokračovat ve studiích v Kišíněvu. Zprostředkovatelé jí slibili dobře placenou práci v tureckém baru, obstarali jí pas, vízum a vše potřebné k vycestování. Za dva dny byla v Istanbulu.

Tam vzaly její představy o budoucnosti rychle za své. V hotelu nedaleko za městem se z ní stala vězeňsky nucená prostitutka turistů. „Během dne jsme byly zamčené ve třetím patře domu s mřížemi ve dveřích i na oknech. Nebyla tam televize ani telefon. Večer nás odvezli do nějakého hotelu. Abychom nemohly utéct, neustále nás někdo hlídal,“ říká Alina.

Nesprávní lidé

Angele je dvaadvacet let a pochází ze severu Moldávie, z chudé rodiny. Vysoká, štíhlá žena při rozhovoru bloudí očima po podlaze. Chtěla navštívit příbuzné v Itálii, aby jí pomohli najít práci. Potřebovala se tam dostat levně, ale v Kišíněvu narazila na nesprávnou cestovní agenturu, která jí místo do vysněné Itálie dovezla do Spojených arabských emirátů. Tam ji bitím a pod hrozbou smrti moldavští a ukrajinští pasáci nutili k prostituci. Nakonec ji prodali dalším překupníkům. „Nechtěla jsem pracovat jako prostitutka. Plakala jsem a prosila, že chci domů. Řekli mi, že jestli nebudu pracovat, zahrabou mě na poušti do písku. Byla jsem tak vystrašená, že jsem nakonec souhlasila.“

Od devíti večer do tří do rána jsme pracovaly na diskotéce, přes den nás zamkli v nějakém domě.

Když jsme neměly dost klientů, bili nás a zavírali. Když jsem nechtěla pracovat, zavřeli mě na týden v domě a celou dobu bili. Strašně jsem se bála, tak jsem spolykala nějaké prášky, aby mě museli dát do nemocnice. Oni mě ale jednoduše prodali do jiného města,“ říká Angela.

Alinu také tloukli. „Séf nás nebil, ale jeho řidič ano. Měla jsem období, kdy mi bylo opravdu zle. Nemohla jsem ani chodit a snažila se mu vše vysvětlit. ‚Prosím, já už nemůžu. Snažte se mě pochopit, nemůžu pracovat.‘ On mě ale uhodil, bylo mu to jedno. Ničeho si nevěšmal, jen mě bil a křičel: ‚Pohyb, do práce.‘“ říká Alina.

pokračování na str. 3

Další zprávy, analýzy, reportáže, fotogalerie najdete na stránce Rádia Svobodná Evropa /Rádia Svoboda: www.rferl.org

Dítě? Zboží, na kterém se dá dobře vydělat



Jen málo rodičů si uvědomuje, co jejich děti v cizině čeká. Překupníci je prodávají za účelem manuální práce, pouliční žebroty nebo sexuálních služeb.

Kyrgyzstán: Unes si svou nevěstu

Podle starého kyrgyzského přísloví začíná dobré manželství vždy slzami. Podle něj by v této středoasijské zemi byly samé šťastné páry. Mezi běžné zvyky tu dodnes patří únosy dívek, které jsou pak násilím nuceny k svatbě.

Podle výsledků průzkumu z jara roku 2004 se drtivá většina českých chlapců a dívek ve věku od 15 do 18 let chce ženit a vdávat výhradně z lásky. V případě Střední Asie – konkrétně Kyrgyzstánu – podobné údaje chybí.

Je možné, že motiv lásky u této věkové skupiny převládá i v Kyrgyzstánu. Pravděpodobnější však je, že je tomu úplně jinak. Do romantického scénáře totiž nezapadá velmi rozšířený jev zvaný únos nevěst.

Realitu uzavírání manželství v Kyrgyzstánu vykruskuje příběh jedné rodiny z Biškeku.

Když bylo prababičce jedenáct let, její rodina jí zařídila sňatek s mužem o čtrnáct let starším. V pětadvaceti už měla zničené zdraví z mnoha porodů a samovolných potratů. Její jediné dceři je dnes skoro osmdesát let. I ona se ve svých sedmnácti letech musela provdat za neznámého muže. Po čase od něho ale s pomocí své matky utekla. Nezabránila ovšem tomu, že ji po čase znovu přinutili provdat se za muže dvakrát staršího než byla ona sama.

Porodila dvě dcery. Starší z nich unesl snoubenec, se kterým plánovala svatbu. A mladší byla přinucena vzít si neznámého muže, jehož náhodou potkala na návštěvě u jeho sestry.

Vdávky za pár minut

Pro mnoho kyrgyzských dívek není tento příběh ničím zvláštním. Únos nevěsty je ve středoasijské zemi běžnou praxí a může mít mnoho podob a důvodů. Jsou k němu obvykle po-

třeba tři nebo čtyři muži, automobil a láhev vodky.

Scénář bývá jednoduchý: dívka je unesena do domu hlavního aktéra, kde ji čeká stůl prostřený k hostině. Potom se dostane do rukou starších žen, které jí často násilím a přes její protesty přehodí přes hlavu „džuluk“ neboli šátek. Jakmile ho má na hlavě, je provdána. Dopravení manželství nastává ovšem až v noci. Následující ráno potom přicházejí příbuzní ženicha, aby zkontrolovali prostěradlo a přesvědčili se, že nevěsta byla panna.

I když se nevěstě podaří před svatební nocí utéct, má se za to, že už své panenství ztratila, a vlastní rodiče ji často nedovolí zůstat v jejich domě kvůli obavám, že by ji napříště už neprovdali.

Manželka služkou

Co je hlavním důvodem únosů nevěst? Pomineme-li případy, kdy se milenci sami na ně-

Afghánské ministerstvo vnitra upozorňuje na rostoucí problém únosů dětí. Oběti končí v zahraničí nebo v některém z afghánských regionů jako sexuální otroci, levná pracovní síla či nedobrovolní dárci orgánů.

Jen v roce 2003 afghánské ministerstvo vnitra zatkl v souvislosti s těmito činy kolem stovky osob. Sami úředníci ale přiznávají, že situace se nadále zhoršuje.

Obchod s dětmi je skrytý problém. K dispozici nejsou prakticky žádné věrohodné statistiky o počtu případů či o zemích, kde oběti končí. Neexistují žádné informace o síti překupníků, pouze náznaky, že problém je vážný. Počet zatčených roste. Koncem dubna 2004 uvedl afghánský ministr vnitra Ali Ahmed Džalali, že během dvou týdnů bylo zadrženo dvacet pět únosů dětí. Označil to za úspěch, neboť za celý rok 2003 se podařilo chytit jenom sto lidí.

Od roku 2003 se navíc afghánské policii podařilo v různých částech země osvobodit dvě stovky unesených chlapců a dívek. Afghánské děti jsou unášeny při cestě do školy i při hře v parku. Ministr Džalali potvrdil, že v roce 2003 bylo jen do Saúdské Arábie propašováno okolo sedmi set padesáti nezletilých. Domů se jich vrátila třetina. „Mezi unesenými jsou chlapci i dívky. Unášejí je z různých důvodů. S rostoucím počtem případů se objevují stále rafinovanější způsoby únosů. Únosci mají velmi dobře organizovanou strukturu a těží z neinformovanosti veřejnosti,“ vysvětlil Džalali.

Důvodem je chudoba

Fond na ochranu dětí OSN (UNICEF) vyjádřil v září 2003 znepokojení nad rozsahem tohoto zločinu v Afghánistánu. Podle něj se na severu a severovýchodě země objevily i případy únosů teprve čtyřletých dětí. UNICEF považuje obchodování s dětmi za nejhrubší porušení dětských práv. Nedávno zveřejněná zpráva Mezinárodní organizace pro migraci

(IOM) přičítá obchodování s dětmi v Afghánistánu několika faktorům: dlouholetým konfliktům, špatné bezpečnostní situaci a chabým sociálním a ekonomickým vyhlídkám země.

Hengameh Anwari z Afghánské nezávislé komise pro lidská práva tvrdí, že z důvodu chudoby či přetrvávající tradice jsou některé rodiny ochotny své děti poslat ze země i nelegální cestou. „Rodiny jsou z finančních důvodů často ochotny poslat své děti za prací například do Pákistánu nebo Saúdské Arábie. Přezírá názor, že když pošlou své děti do země jako je Pákistán, dostane se jim kvalitnějšího náboženského vzdělání. Proto tolik rodin posílá své děti studovat islám do Pákistánu a Saúdské Arábie,“ říká Anwari.

Orgány pro černý trh

Jen málo rodičů si však uvědomuje, co jejich děti v cizině čeká. Překupníci je prodávají za účelem manuální práce, pouliční žebroty nebo sexuálních služeb. Jsou známy i případy, kdy dětem odebrali ledviny, a ty posléze naznačují, že děti, které byly původně poslány pracovat, jsou zneužívány,“ vysvětluje Anwari.

Poslední dubnový týden roku 2004 se v Kábulu konal workshop zaměřený na boj proti obchodování s dětmi. Na tomto dvoudenním setkání se diskutovalo o národním strategickém plánu boje proti obchodování s lidmi, včetně návrhu příslušné legislativy.

Nedávno zveřejněné statistiky však prokázaly, že se problém stále nedaří dostat pod kontrolu. V roce 2004 bylo v Afghánistánu uneseno více než dvě stě dětí, což je stále velmi vysoké číslo. Na jihu země dokonce došlo k nárůstu počtu případů, což v březnu letošního roku vedlo ve městě Kandahár k rozsáhlé demonstraci, jejíž účastníci požadovali tvrdý postup vůči únosčům. Únosy dětí se tak zejména na jihu země dostávají na seznam nejzávažnějších problémů.

Golnaz Esfandiari
redaktorka newsroomu
Rádía Svobodná Evropa/Rádía Svoboda

Sigridin šokující příběh



Také v nejvyspělejších zemích Evropy zažívají děti kvůli svým rodičům noční můry.

„Věděla jste o tom?“ ptá se po pětadvaceti letech Sigríd, hrdinka filmu Má milovaná holčička. Za otázkou, adresovanou její bývalé učitelce ze základní školy, se skrývá drastický a doslova šokující příběh jedné dětské tragédie na severu Evropy.

V dokumentárním filmu popisuje dnes třiatřicetiletá Sigríd černou mýru svého dětství. Neurotické bolesti žaludku, noční pomočování, sebevražedné pokusy.

Ríká, jak drhla svoje tělo drátěnkou na nádobí ve snaze zbavit je hanby z toho, že od šesti let snášelo sexuální zneužívání vlastního otce.

To vše se prolíná s amatérskými záběry někdejší rodinné pohody a dobovými foto-

grafiemi z dětství. Mezi výpovědi Sigríd a komentáře její matky jsou vloženy působivé sekvence ze současného života se Sigrídiným partnerem Torbornem a jejich šestiletým synem Tobiasem.

„Nechceme věřit, že dospělí by mohli dětem dělat tak příšerné věci,“ říká Sigrídina bývalá učitelka. Filmové plátno tak mimoděk podsouvá divákovi myšlenku, jak by vlastně on odpověděl? Kolik takových Sig-

rid v našem okolí možná právě teď žije? Jak je možné, že o jejich utrpení nikdo neví? Případy zneužívání dětí totiž nejsou pouhým reliktem minulosti, přezívaným kdysi na konci světa. Je to tvrdá realita naší civilizované společnosti.

Zneužívání dětí v Evropě

Je přirozené, že lidé mají rádi děti, a že rodiče je přímo zbožňují. Je přirozené, že se o ně dobře starají. Naprostá většina matek a otců, příbuzných, učitelů a kněží dětem pomáhá a chrání je.

Ublížít jim, je tou poslední věcí, jež by jim kdy vytanula na mysli. Zprávy z novin a televize nicméně občas odhalí temnou stránku lidské povahy, a to i v naší blízkosti. Divák zmíněného filmu se například dozví, že v bohatém Norsku je zneužíváno každé desáté dítě.

Film Má milovaná holčička připomíná, jak důležité je dívat se okolo sebe a naslouchat. Právě nevěstivost umožňuje, že k dlouholetému týrání dětí dochází běžně i v civilizovaném světě.

Některé dítě možná potřebuje pomoc někoho ze světa dospělých, protože ti nejbližší mu nenapravitelně ubližují. Možná potřebuje, aby za něj někdo mluvil jeho jménem, protože ve skutečnosti nemá nikoho.

Podobně jako učitelka Sigríd, ani my nevěříme, že dospělí by mohli dětem přišerné věci. Nevěštivost nás ale může přivést do situace, kdy uslyšíme Sigrídinu otázku: „Skutečně jste to nevěděli?“

Cathy Raines
manažerka lidských zdrojů
Rádía Svobodná Evropa/Rádía Svoboda

Krvavá...

pokračování ze str. 1

Úřady zareagovaly navýšením financí na projekty chráněného bydlení pro ohrožené ženy. Navíc v prosinci vláda svolala pravděpodobně největší mezinárodní konferenci o „násilí na ochranu ctí“.

Británie je rovněž na nohou poté, co zemí otrásla série podobných vražd. Londýnská policie vytvořila speciální skupinu pro potírání tohoto druhu násilí. Policisté přešetřují okolo sta případů záhadných úmrtí a zmizení, jež mohou být s vraždami na ochranu ctí spjaté. Většinou se jedná o ženy z místních asijských komunit.

Podle odhadů OSN je po celém světě ročně spácháno až 5000 vražd tohoto druhu, a to především v kulturách, které se vyznačují přísnou tradicí vůči ženám, například v Pákistánu, Afghánistánu či zemích Blízkého Východu. Podle ženských organizací se však dějí i v Ekvádoru, Indii nebo Ugandě.

Současná vlna odporu si klade za cíl bojovat proti tomuto násilí v Evropě. Přináší s sebou však i rizika v podobě posílení předsudků vůči přistěhovalcům a vůči islámu. Podle Thurayi Sobohrangové z afghánské ministerstva pro ženské otázky, která se účastnila prosincové konference ve Švédsku, jde o neporozumění islámu. „V Koránu není ani slovo o tom, že smíte zabít dceru, která se nechce provdat za padesáti nebo sedmdesátiletého muže. Je to čistě společenský problém,“ říká Sobohrangová. Jinými slovy, problém netkví v náboženství. „Násilí na ochranu ctí“ může být zakořeněné v kmenové tradici nebo v přísných kulturních pravidlech. A vyskytuje se v mnoha zemích, od Afghánistánu až po tureckou komunitu v Berlíně.

Kathleen Moore
redaktorka newsroomu Rádía Svobodná Evropa/Rádía Svoboda

Spravedlnost v nedohlednu



Dětství prožité uprostřed války zanechá v dětech nesmazatelné stopy na celý život.

Deset let po největším masakru od konce druhé světové války, který se stal v červenci roku 1995 v okolí bosenské Srebrenice, jsou Bosňané frustrováni z faktu, že většina viníků dosud nebyla postavena před soud. Srebrenický případ navíc zdaleka není jediným válečným zločinem balkánské války.

Důvodů pro takovou frustraci je hned několik. Vedle pochybnosti Západu o smyslu celé akce je to hlavně neochota některých komunit a politiků bývalé Jugoslávie spolupracovat na dopadení zločinců.

Dokumentární film Slepá pravda pojednává především o zločinech spáchaných Srby na bosenských muslimech ve válečných le-

tech 1992–1995 a o poválečné práci haagského soudního tribunálu. Tento soudní orgán má za úkol dostat viníky před soud a zabránit opakování podobných zločinů. Film obsahuje dobové záběry koncentračních táborů a vojenských operací, většinou však prezentuje poválečná svědectví a názory očitých svědků.

Protože je natočen z perspektivy muslimů, zaměřuje se pochopitelně především na srbské zločiny. Jejich protagonisty ukazuje jako opilé hulváty bez kousku lítosti.

Nejvíce prostoru je věnováno koncentračním táborům Keraterm a Omarska u města Prijedor. V roce 1992 se tamní zločiny vůbec poprvé dostaly do mezinárodního povědomí právě díky záběrům a fotografiím z těchto zařízení. Nápadně připomínaly scény z nacistických táborů během druhé světové války.

Film rovněž pojednává o smutném dědictví masakru ve Srebrenici z roku 1995, kde

srbské jednotky zavraždily okolo osmi tisíc muslimských mužů a chlapců. Některá svědectví těch, kdo masakr přežili, šokují krutostí vojáků vůči civilistům.

Pomalá práce tribunálu?

O potrestání viníků zločinů na Balkáně se již několik let snaží haagský Tribunál pro bývalou Jugoslávii v čele s hlavní žalobkyní Carlou Del Ponteovou.

Několik bosenských protagonistů filmu charakterizuje činnost tribunálu jako nedostatečnou nebo nepřiměřenou. Upozorňují na skutečnost, že tribunál hodlá za celou dobu své trináctileté existence obvinít pouze stovku osob, počet obviněných by měl jít přitom do tisíců.

Tribunál se snaží zvládnout nápor a pohnat více jedinců k zodpovědnosti tak, že převádí jejich případy na místní soudy v bývalé Jugoslávii. Otázkou ale zůstává, jakou ochranu

mají klíčoví svědci, což se týká zejména srbských soudů. Snímek se tím dostává k samotnému jádru problému: je tribunál schopen splnit své poslání, totiž dostat viníky před soud a vyslat signál budoucím generacím? Existuje ovšem i další závažná otázka, o níž film dostatečně nepojednává, totiž neschopnost místní policie či mezinárodních jednotek zadržet „největší ryby“.

Většina jich nadále spravedlnosti uniká. Dopadnout se zatím nepodařilo bývalého vůdce bosenských Srbů Radovana Karadžiče ani bývalého velitele bosenskoserbské armády, generála Ratko Mladiče.

Dokud alespoň hlavní protagonisté masakru u Prijedoru či Srebrenice nebudou za mřížemi, visí nad úspěšností haagského tribunálu velký otazník.

Patrick Moore

analytik Rádia Svobodná Evropa/Rádia Svoboda

Vlado Azinovic

redaktor balkánské redakce Rádia Svobodná Evropa/Rádia Svoboda

Moldávie...

pokračování ze str. 1

Podle Iona Vizdoga – právníka a ředitele nevládního Centra pro prevenci obchodování s lidmi – překupníci často používají násilí, aby k prostituci donutili dívky, které ze země vystavovaly legálně s pracovní agenturou.

„Dívky, které naleť, jsou bity a vydírány. Když odmítnou spolupracovat, je na ně vyvíjen psychický nátlak. Překupníci běžně shromáždí deset až patnáct dívek a jednu před ostatními brutálně zbijí. Objevily se i případy mučení a vražd,“ říká Vizdog.

Přesné informace o počtu moldavských žen zavlčených do zahraničí neexistují. Podle Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) pocházelo ze 1300 Moldavanek, jež se během posledních dvou let vrátili domů, sedmdesát procent z venkova a dvanáct procent bylo nezletilých.

Většina žen končí v Rusku, se kterým má Moldávie bezvízový styk, ale i v Turecku, zemích Perského zálivu a na Balkáně. Většinou se jedná o mladé dívky z chudých rodin, které skončí střední školu a nemají šanci najít si práci. Oběťmi se ale stávají i starší ženy.

Záchrana v azylovém domě

Devětadvacetiletá Mariana pochází z vesnice na severu Moldávie. Sháněla práci v Itálii, ale poté, co ji prodali srbským překupníkům, skončila na více než čtyři roky v Makedonii. „Když jsme přijeli do Makedonie, odvezli nás do domu nějakého policisty. Kupoval dívky a prodával je do nočních klubů. Byly jsme u něj skoro měsíc a půl. Nevěděla jsem, kde jsme a ptala jsem se ho, kdy pojedeme do Itálie. Řekl mi, že Itálie je tady, a pak mě prodal do nočního klubu. Jmenoval se Agron a dneska už je ve vězení,“ dodává Mariana.

Podle Mariany dovážel Agron pravidelně dívky a prodával je do barů. Přes den byly pod zámekem, a pokud odmítaly pracovat, byly bity. „Našími klienty byli návštěvníci nočních klubů, místní i cizinci. Nikdy neplatili přímo nám, dohodli se na ceně s majitelem klubu. Většinou platili za hodinu padesát euro, za delší dobu stovku,“ říká Mariana.

Alina, Angela i Mariana měly štěstí. S pomocí nevládních organizací se jim podařilo

uprchnout. Alině a Angele pomohlo Centrum pro prevenci obchodování s lidmi, Marianě mezinárodní organizace na ochranu a podporu práv žen La Strada.

„Po vyzvednutí na letišti umístíme ženy i děti do azylových středisek, kde jim poskytneme zdravotní, právní a psychologickou pomoc, případně i pomoc vzdělávací a rekvalifikační. Také se jim snažíme najít stálou práci,“ vysvětluje Viorelia Rusu z moldavské pobočky La Strady, jak funguje jejich rehabilitační středisko, které otevřeli za asistence IOM.

Od září 2001 La Strada umožnila návrat domů a poskytla repatriační pomoc dvěma stovkám žen, patnáct procent z nich bylo nezletilých. Vzhledem k tomu, že čtvrtina obětí obchodování s lidmi jsou svobodné matky, pomohla La Strada také více než dvě stě padesáti rodinným příslušníkům, hlavně dětem.

Nový život v starém Moldavsku

Po dlouhé době nečinnosti se migrací a obchodováním s lidmi začaly zabývat i moldavské úřady. „Bylo přijato několik kroků. Za prvé byl vytvořen Odbor pro migraci, který se zabývá zpracováním dostupných dat. Samotná migrace ale není tak velký problém, horší je nelegální migrace, obchodování s lidmi a další negativní jevy, které přináší zjevné komplikace nejen Moldavanům, ale i dalším zemím,“ říká premiér Moldávie Vasilev Tarlev.

Vláda rovněž vytvořila Národní komisi pro boj s obchodováním s lidmi, ve které zasedají jak státní činitelé, tak zástupci nevládních organizací a z Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE). Pozorovatelé si však kladou otázku, jaké výsledky tyto snahy přinesou.

Alina, Angela a Mariana se mezitím snaží o návrat do normálního života. Za pomoci La Strady a Centra pro prevenci obchodování s lidmi se vzdělávají, aby si mohly najít normální práci.

„Chtěla bych opět normálně žít tady v Moldavsku,“ říká Angela. „Už nikdy nechci do žádné cizí země.“

Eugen Tomiuc

redaktor newsroomu Rádia Svobodná Evropa/Rádia Svoboda

Bagdád – město rozporů



Jeden ze zničených portrétů Saddáma Husajna v Bagdádě.

Tři měsíce po pádu Saddámově režimu zjišťuje dokumentarista Sinan Antoon a jeho tým názory Iráčanů.

Dokumentaristé odjeli v červenci 2003 do Iráku, aby zaznamenali reakce Iráčanů na válku, okupaci a život bez Saddáma Husajna.

Ocitli se v zemi, která hledá sama sebe, je rozvrácena desetiletími válek, krutovládou režimu strany Baas, a přitom prožívá naději na lepší budoucnost. Je ale oslabená vysokou nezaměstnaností, rostoucí nejistotou a pokračující hrozbou ozbrojených útoků.

Výsledkem cesty je dokumentární film O Bagdádě, který odhaluje pohledy na Irák tři měsíce po spojenecké invazi a může být

Bosenské křižovatky

V květnu 1992, po několika měsících napětí, vypukla v Bosně válka. Ještě předtím utekla ze Sarajeva Svjetlana Sontagová, mladá hrdinka snímku Claudie Tossiové Fragmenty z Bosny. Bezpečí našla v sousedním Srbsku. Vyhnula se tím životu v obklíčeném městě i hrůzám obrovského utrpení, kterým procházeli lidé v této pasti.

Svjetlaně Sontagové se sice podařilo uprchnout, ale její život byl poznamenán hrůzou válečného uprchlíka žijícího v cizí zemi v nejistotě a strachu o osud svých blízkých, kteří v Bosně zůstali.

Je vždy otázka, jak zobrazit hrůzu v umění. Hororové filmy ve skutečnosti nejsou o hrůze, ale o vnitřních obavách každého z nás. Svjetlana žije dnes ve strachu o svou budoucnost. Neustále pochybuje, zda se rozhodla správně. Její touha někam patřit ji žene zpět do Bosny, kde vedla kdysi šťastný život. Rozum jí od návratu odrazuje, protože vše, po čem touží, již existuje pouze ve vzpomínkách. Zakonzervovaný je i obraz rodičů, které dnes sotva poznává, neboť před válkou vypadali úplně jinak. Nic ze své minulosti není schopna zasadit do nové reality, jež vládne v její zemi. Život, který tam kdysi prožívala, je prostě navždy ztracen.

Podobně jako tisíce jiných Bosňanů se Svjetlana potýká se základní otázkou: kde je její domov a kam vlastně patří? Je to v zemi, kde se narodila, se kterou je spjata krví a vzpomínkami? Nebo tam, kde žije sice normálním a zabezpečeným životem, ale s pocitem cizince?

Je to dilema, rezonující v nitru tolika vykořeněných Bosňanů. Ať se nachází kdekoliv, správnou odpověď nezajímá. A možná jí nebudou znát nikdy. Jejich volba se jeví jako předem prokletá. Ať se vydají cestou návratu do Bosny nebo života jinde, první malá nesrovnalost je vede k pochybnostem o správnosti volby.

Jak Svjetlana říká, rozhodování na křižovatkách života je vždy nesmírně obtížné, občas dokonce plně obav. Pro Bosňany je navíc těžká dvojnásob. I to je důvod, proč se občas sami sebe táží, jestli snad válka nakonec nebyla jednodušší než mír.

Vlado Azinovic
redaktor balkánské redakce Rádia Svobodná Evropa/Rádia Svoboda

charakterizován ústřední otázkou: Byl Irák zemi osvobozenou nebo okupovanou? Divák je skrze slova Iráčanů z různých náboženských, etnických a sociálních prostředí konfrontován s pohledem na zdevastovanou zemi, která je vděčna za osvobození, ale nedůvěřivá vůči americkým úmyslům, chce aby koalici jednotky zůstaly, ale kritizuje okupaci, chce vůdce z místního prostředí, zatímco jsou jí nabízeny osoby ze zahraničí, jež nemají ponětí o každodenních potřebách obyvatel. „Nikdo ještě nevyšlehl hlasy vycházející z hloubi společnosti,“ říká výstižně jeden z Iráčanů.

Dalším tématem je pocit ponižení způsobený okupací, o kterém mluví i Iráčané, kteří podporují přítomnost koaličních vojsk. „Je to naše země a my se o ni nechceme s nikým dělit,“ říká žena na islámském shromáždění. „Bagdád nikdy nepadl,“ dodávají další s hrůzou na pověst země, jež je v jejich očích pevností moci již od dob Mezopotámie.

Hledání viníka

Film zachycuje politické debaty Iráčanů, a to jak s filmaři, tak mezi sebou navzájem. Diskutují o výhodách života bez Saddáma. Většina ho považuje za zdroj všech útrap, jiní ale obviňují ze dvou válek v Perském zálivu a dvanácti let sankcí Spojené státy.

Mnozí se netají zlobou na celý arabský svět, protože po léta ignoroval Saddámovy zločiny. Z mnoha případů mučení, věznění a masových vražd vyplývá psychická devastace, kterou způsobilo třicet let minulého režimu.

Jeden z kolektivů režisérů snímku Antoon je Iráčan, který si v roce 1991 zachránil život útekem před režimem Saddáma Husajna. Byl ovšem zásadně proti mezinárodním sankcím, které podle něj pouze přispěly k tomu, že celá střední vrstva odešla ze země.

Právě tato třída má podle Američanů tvořit základ poválečné rekonstrukce. V jednom rozhovoru se Antoon snaží vyprovokovat bagdádského taxikáře k reakci na okupaci koaličními vojsky. Ten reaguje slovy: „Saddám byl alespoň Iráčan, Bush není ani to.“

Kathleen Ridolfo

analytička Rádia Svobodná Evropa/Rádia Svoboda